

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

1

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2011-2012

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΜΕΡΟΣ Α

ΕΠΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2

Γιατί πρέπει να μελετήσω την Οικονομική Επιστήμη?

1. Θα καταλάβω καλύτερα τον κόσμο. Η Οικονομία, αποτελεί βασικό συστατικό της εκάστοτε κοινωνίας.
2. Θα μπορώ να συμμετέχω πιο έξυπνα στην Οικονομία
3. Θα καταλάβω την οικονομική πολιτική.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

3

Σπανιότητα και επιλογή

Ένα νοικοκυριό πρέπει να παίρνει **αποφάσεις**:

- Ποιός θα εργαστεί και που;
  - Ποιός θα μαγειρέψει;
  - Τι θα καταναλώσω;
- Κατανομή σπάνιων πόρων
με βάση ικανότητες και επιθυμίες

Η κοινωνία επίσης πρέπει να παίρνει αποφάσεις. Π.χ.:

- Ποιές δουλειές πρέπει να γίνουν;
- Από ποιούς;
- Πως θα διανεμηθεί η παραγωγή;

Είναι σημαντική η διαχείριση των πλουτοπαραγωγικών πόρων επειδή είναι σπάνιοι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

4

Σπανιότητα: δεν μπορούμε να έχουμε όλα όσα θέλουμε

Οικονομική: Η μελέτη του τρόπου που η κοινωνία διαχειρίζεται τους σπάνιους πόρους της.

Βασική Διάκριση της Οικονομικής:

- Μικροοικονομική – Μακροοικονομική
- **Μικροοικονομική:** πώς τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις παίρνουν τις αποφάσεις τους για συγκεκριμένα προϊόντα
  - μερική ανάλυση
- **Μακροοικονομική:** μελετά φαινόμενα που έχουν μεγάλο εύρος και καλύπτουν ολόκληρη την οικονομία
  - εξετάζει τις αλληλεπιδράσεις στην οικονομία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

5

Σκοπός Μαθήματος: Η κατανόηση του οικονομικού συστήματος του καπιταλισμού, μέσω μιας τρισδιάστατης προσέγγισης στην Οικονομική:

- 1. Ανταγωνισμός** και επιλογή μέσα από τις διαδράσεις των αγορών
- 2. Εντολή** και άσκηση εξουσίας στις αγορές, μέσα στις επιχειρήσεις και στην κοινωνία ως σύνολο
- 3. Μεταβολή** στους οικονομικούς θεσμούς που διέπουν την οικονομική ζωή, εξεταζόμενη τόσο από θεωρητική όσο και από ιστορική άποψη, ως μια εξελισσόμενη διαδικασία.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

6

Μέρος Α: Ανταγωνισμός, Εντολή και Μεταβολή

- Ο Καπιταλισμός συγκλονίζει τον κόσμο.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

7

- **Ορισμός καπιταλισμού:** είναι ένα οικονομικό σύστημα όπου οι εργοδότες μισθώνουν εργάτες για να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία διαθέτουν στην αγορά με σκοπό την πραγματοποίηση κέρδους.
- ❖ Το οικονομικό σύστημα του καπιταλισμού επικρατεί σήμερα στις Η.Π.Α., στην Ε.Ε., στην Ιαπωνία και σε αρκετές άλλες χώρες.
- ❖ Κατά τη διάρκεια του καπιταλισμού, ο κόσμος άλλαξε πιο γρήγορα και πιο βαθιά σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη περίοδο στο παρελθόν. Έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη ζωή μας και δεν έχει αφήσει αμετάβλητη καμία πλευρά της κοινωνίας.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

9

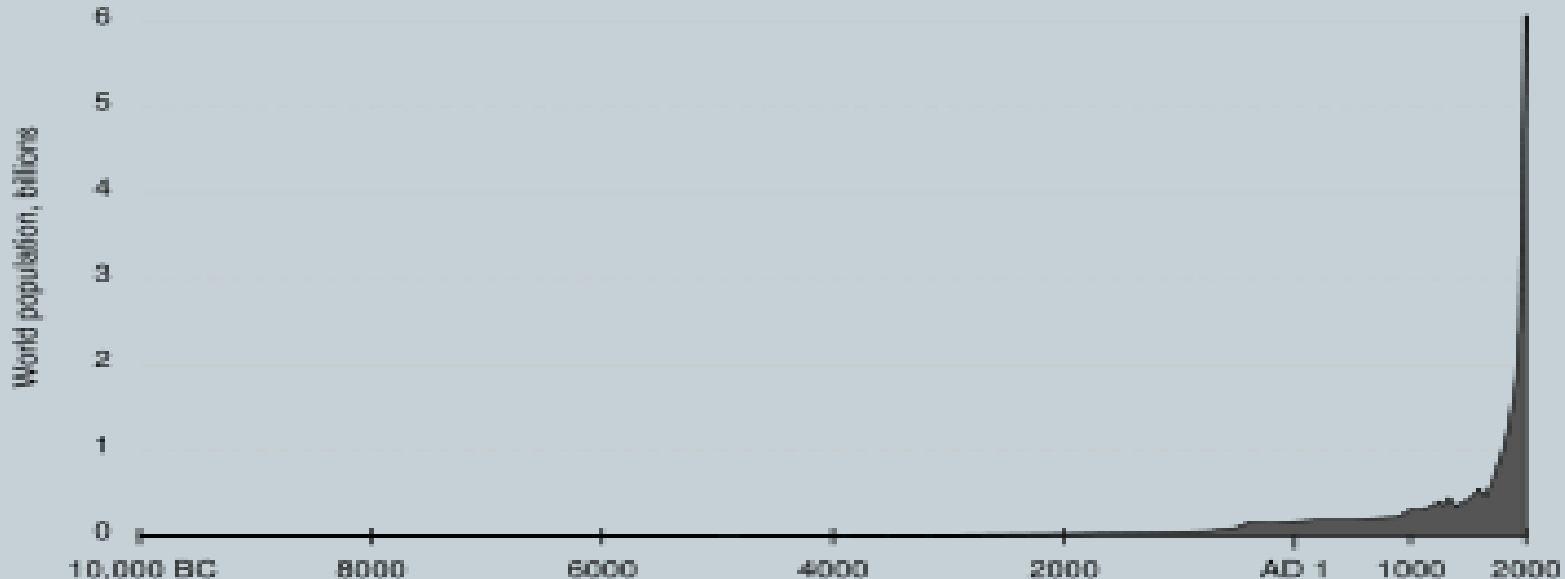
Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

- 1. Αύξηση Παγκόσμιου Πληθυσμού.** Πολύ αργή μεταβολή από το 8.000 π.Χ. έως τον 18^ο αιώνα κατακόρυφη άνοδο στη συνέχεια.
- ❖ Από 1 έως 1.750 μ.Χ. ετήσιος ρυθμός αύξησης = 0,56/ 1000 κατοίκους (2σμος πληθυσμού ανά 1200 χρόνια)
- ❖ Από 1.750 έως 1.950 μ.Χ. ετήσιος ρυθμός αύξησης = 5,7/ 1000 κατοίκους (2σμος πληθυσμού ανά 120 χρόνια)
- ❖ Από 1.950 μ.Χ. ο ετήσιος ρυθμός αύξησης = 17,1/ 1000 κατοίκους (2σμος πληθυσμού ανά 40 χρόνια)

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

10

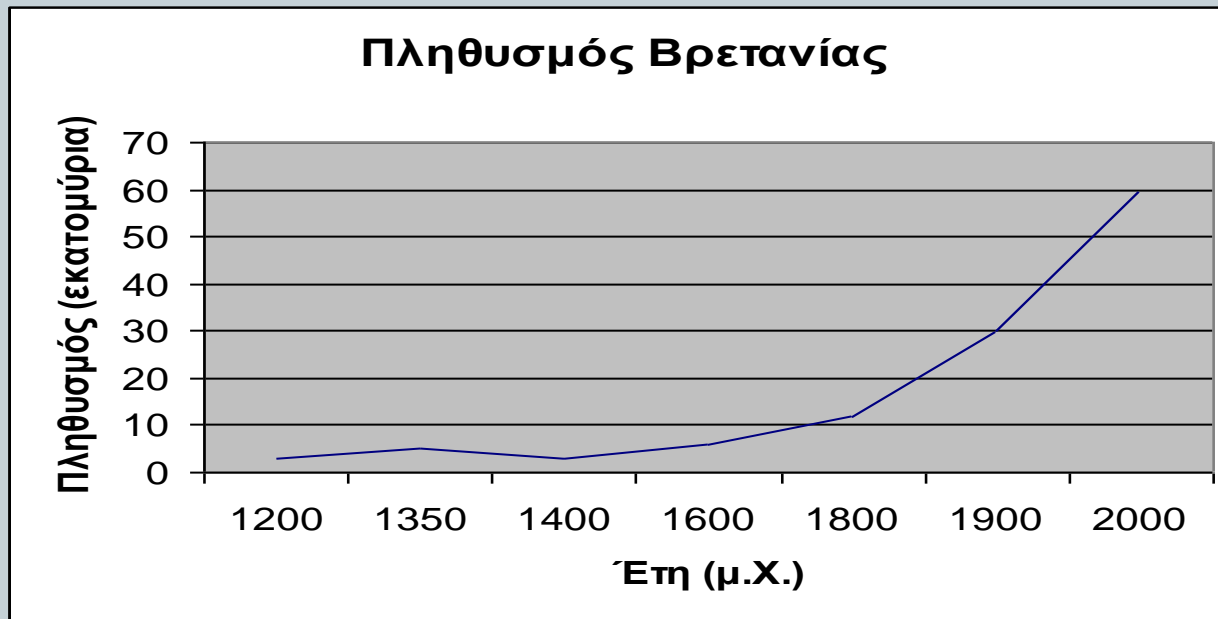
Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα της καπιταλιστικής εποχής. Από το 1.750 μ.Χ. και έπειτα, ο συνολικός παγκόσμιος πληθυσμός αυξήθηκε κατακόρυφα.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

11

Η Μεγάλη Βρετανία (η πρώτη καπιταλιστική χώρα) παρουσίασε σημαντική αύξηση πληθυσμού μετά το 1500 μ.Χ., με πιο εντυπωσιακή την αύξηση μεταξύ 1800-1900 μ.Χ. όταν ο καπιταλισμός έγινε το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

12

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

2. Μείωση Πληθυσμού σε ορισμένες χώρες / Μετανάστευση. Ο καπιταλισμός απελευθέρωσε σημαντική δυναμική. Μετά το 15^ο αιώνα, οι Ευρωπαίοι εξερεύνησαν τις άλλες ηπείρους χρηματοδοτούμενοι από επενδυτές και άρχισαν γρήγορα να καταπατούν τα δικαιώματα των αυτοχθόνων της Αμερικής, της Ν. Αφρικής και της Κίνας.

Εθελοντική μετανάστευση από άλλους πληθυσμούς (π.χ. Ιρλανδοί, Ιταλοί, Έλληνες, κλπ), τόσο λόγω απελπιστικών συνθηκών στις χώρες τους, όσο και για αναζήτηση νέων ευκαιριών.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

13

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

3. Αλλαγή στη δομή εργασίας / παραγόμενου προϊόντος. Ο καπιταλισμός έστρεψε τη δομή εργασίας και του παραγόμενου προϊόντος στις χώρες όπου εφαρμόστηκε από τον αγροτικό στο βιομηχανικό τομέα και τις υπηρεσίες

Το 1800 στις ΗΠΑ, η συντριπτική πλειοψηφία των Αμερικάνων ήταν παραγωγοί τροφίμων (γεωργοί, κτηνοτρόφοι, κλπ). Σήμερα μόνο το 2% εργάζεται στην γεωργική παραγωγή και 3% στην επεξεργασία τροφίμων.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

14

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

4. Αστικοποίηση. Καθώς οι άνθρωποι εγκατέλειπαν τις αγροτικές εργασίες (υποχρεωτικά ή εθελοντικά), αναπόφευκτη ήταν η μεγέθυνση των πόλεων (αστικοποίηση).

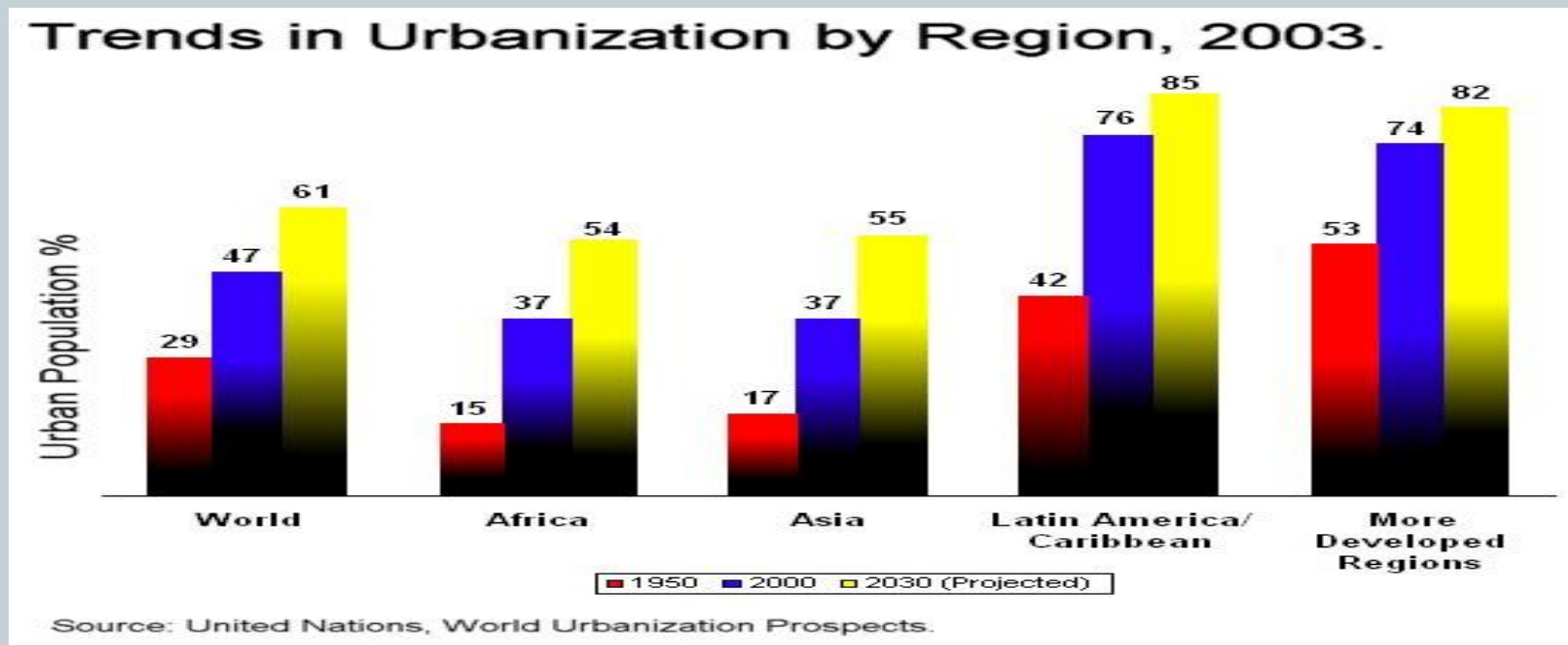
Το 1800, μόλις το 6% των Αμερικανών ζούσαν σε πόλεις, ενώ σήμερα τα $\frac{3}{4}$ διαμένουν σε αυτές. Παρομοίως, το Λονδίνο είχε 70.000 κατοίκους το 1500, 600.000 το 1700 και 750.000 το 1800.

Αποτέλεσμα της αστικοποίησης σήμερα είναι η δημιουργία τεραστίων πόλεων με πληθυσμό αρκετών εκατομμυρίων.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

15

Ενδεικτική πρόβλεψη του Ο.Η.Ε. για το ποσοστό αστικοποίησης (urbanization rate) φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

16

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

5. Τεχνολογική Επανάσταση. Ο καπιταλισμός επέφερε επιστημονική και τεχνολογική επανάσταση. Έως το 1500 μ.Χ οι άνθρωποι στηρίζονταν κυρίως στα χέρια τους και σε απλουστευμένα εργαλεία για την παραγωγή.

Ιδίως μετά το 1800 μ.Χ., νέες τεχνολογίες επέφεραν μεταξύ άλλων μείωση χρόνου εργασίας για την παραγωγή δεδομένου προϊόντος (εξοικονόμηση εργασίας).

Παράδειγμα της κλωστοϋφαντουργίας. Το 1750 χρειάζονταν 1.430 φορές περισσότερος χρόνος για τη νηματοποίηση από το χρόνο που απαιτείται σήμερα.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

17

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

6. Πρόοδος στις Μεταφορές και στις Λοιπές Επιστήμες.
Σημαντικές εξελίξεις και στις μεταφορές. Έως το 1500 μ.Χ οι μεταφορές ήταν δύσκολες, ανασφαλείς και ακριβές.

- 1800 μ.Χ. βελτίωση στις θαλάσσιες μεταφορές (ιστιοφόρα),
- 1900 μ.Χ. σιδηρόδρομοι, αυτοκίνητα
- Σήμερα, αεροπλάνα – πετρελαιοφόρα, κλπ.

Η πρόοδος στις μεταφορές συνοδεύτηκε από ανάλογες εξελίξεις στην ιατρική, τις επικοινωνίες, κλπ, αλλά και στην πολεμική βιομηχανία.

Χαρακτηριστικό των εξελίξεων ήταν ότι σημειώνονταν σε μεγάλο βάθος και με πολύ ταχύ ρυθμό.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

18

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

7. **Αύξηση του βιοτικού επιπέδου.** Ο καπιταλισμός συνοδεύτηκε από σημαντική αύξηση του βιοτικού επιπέδου. Με την εδραίωση του καπιταλισμού αυξήθηκε η μέση κατανάλωση και το εισόδημα των ανθρώπων, π.χ απότομη άνοδος του πραγματικού μισθού στη Βρετανία με την εμφάνιση του καπιταλισμού.

Τι σημαίνει πραγματικός μισθός?

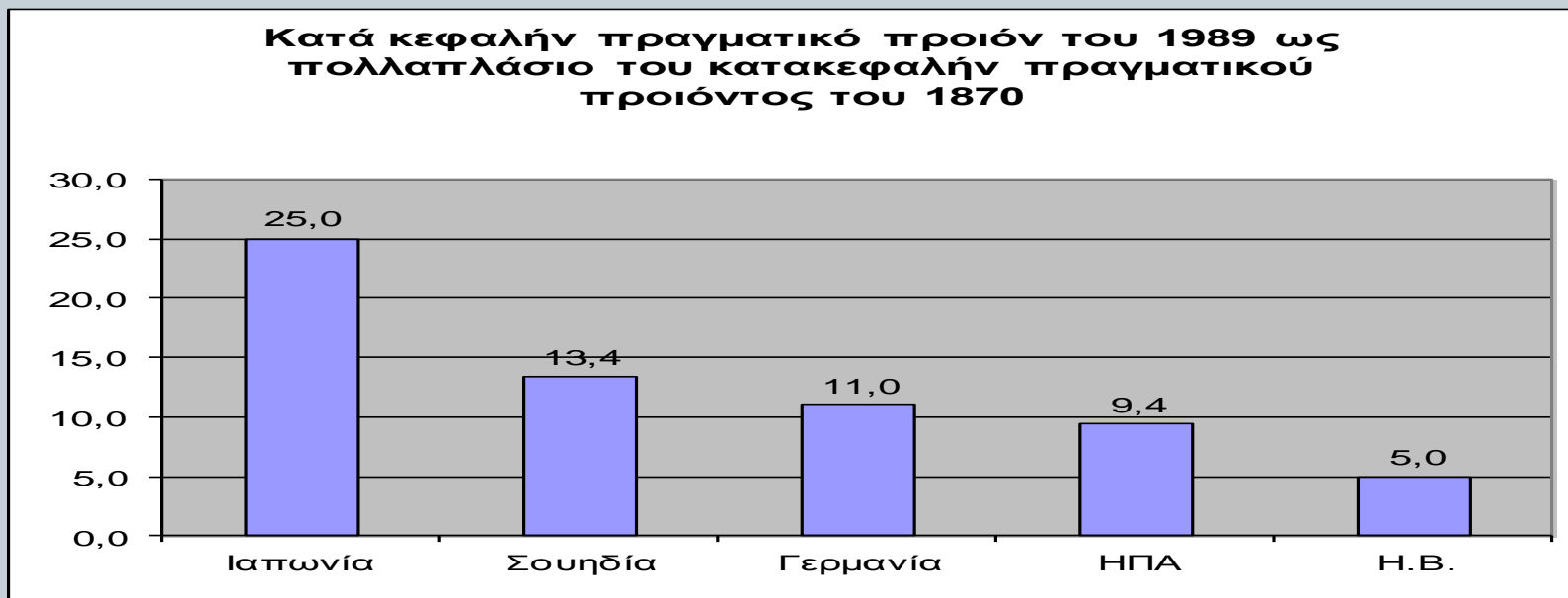
Πραγματικός μισθός $\longrightarrow$ ο σημαντικότερος προσδιοριστικός παράγοντας του βιοτικού επιπέδου των μισθωτών.

(αναλυτικά στο τέλος των παρουσιάσεων η διαφορά ονομαστικών – πραγματικών μεγεθών)

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

19

Η αύξηση στην αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, συνοδεύτηκε από μεγαλύτερη διαθεσιμότητα υλικών αγαθών. Όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα, και άλλες καπιταλιστικές χώρες πέτυχαν παρόμοιες ή και μεγαλύτερες αυξήσεις υλικών αγαθών.

Ταυτόχρονα με την αύξηση της αγοραστικής δύναμης, μεταβλήθηκαν οι διατροφικές συνήθειες, όπως αύξηση κατανάλωση κρέατος (παράδειγμα Κίνας σήμερα).

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

20

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

8. Μεταβολή στις συνθήκες εργασίας.

- A) Εξειδίκευση. Θετικό για την παραγωγή αρνητικό ορισμένες φορές για τους εργαζόμενους, που κατείχαν αρχαιωμένες γνώσεις. Κοινωνικό κόστος της τεχνολογικής προόδου.
- B) Ανεργία. Προ καπιταλισμού οι οικογένειες καταναλώναν προϊόντα δικής τους παραγωγής. Με την άνοδο του καπιταλισμού εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από την απασχόλησή τους.
- Γ) Συνθήκες εργασίας. Αύξηση ωρών εργασίας για την παραγωγή μεγαλύτερης ποσότητας προϊόντος, υπό άσχημες συνθήκες, συνήθως σε μεγάλα εργοστάσια.
- Δ) Ρυθμός εργασίας. Η εργασία πληρώνεται με την ώρα. Τυποποίηση και χρονικός υπολογισμός των κινήσεων

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

21

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

9. Οικογένεια Στην καπιταλιστική εποχή μεταμορφώθηκε η οικογενειακή και κοινωνική ζωή.

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, έχουμε οικογένειες ολιγομελούς, ενώ αυξήθηκαν οι αμβλώσεις και οι συμβιώσεις έναντι γάμου.

Πολλά από τα τυπικά καθήκοντα μιας οικογένειας πλέον αγοράζονται ή παρέχονται από το δημόσιο (π.χ. υφαντουργία, μόρφωση παιδιών, κλπ)

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

22

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

10. Περιβάλλον. Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού και η ανεξέλεγκτη παραγωγή με γνώμονα το κέρδος, είχε σαν αποτέλεσμα την καταστροφή του φυσικού μας περιβάλλοντος (π.χ. φαινόμενο θερμοκηπίου, λιώσιμο πάγων).

Σημαντικές επιπτώσεις στον άνθρωπό. Μολύνσεις, καρκινογόνες υπεριώδεις ακτινοβολίες, κλπ. Έλλειψη υδάτινων πόρων.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

23

Επιπτώσεις Καπιταλισμού:

11. Πολιτική. Ο καπιταλισμός εννόησε την ανάπτυξη δημοκρατικών πολιτευμάτων (αμφισβήτηση κληρονομικών αρχόντων με επαναστάσεις στη Γαλλία και τις ΗΠΑ, δικαιώματα γυναικών – έγχρωμων, κατάργηση δουλείας).

Σε αρκετές όμως περιπτώσεις οι πιο δημοκρατικές κυβερνήσεις άρχισαν να παρεισφρύνουν περισσότερο στην ιδιωτική ζωή, κυρίως μέσω της δυνατότητας να επηρεάζουν τα συναισθήματα και να διαμορφώνουν την άποψη των πολιτών μέσω των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

24

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Η Μεθοδολογία και τα εργαλεία της οικον. ανάλυσης

Η επιστημονική μέθοδος που ακολουθείται στην Οικονομική βασίζεται στην **αλληλεπίδραση μεταξύ θεωρίας και παρατήρησης.**

Π.χ. Σε μία χώρα παρατηρείται μεγάλη αύξηση των τιμών.

Διατύπωση θεωρίας: ο πληθωρισμός ίσως οφείλεται στην υπερβολική έκδοση χρήματος.

Έλεγχος της θεωρίας: συλλογή στοιχείων για πολλές χώρες. Αν δεν εμφανιστεί μεγάλη συσχέτιση μεταξύ έκδοσης χρήματος και πληθωρισμού η θεωρία τίθεται υπό αμφισβήτηση. Αν όμως εμφανιστεί μεγάλη συσχέτιση η θεωρία είναι πιο αξιόπιστη.

Διαφορά της Οικονομικής με τις Φυσικές επιστήμες: δεν μπορούμε να κάνουμε πειράματα. Γι' αυτό εργαζόμαστε με ό,τι στοιχεία υπάρχουν, ασχολούμαστε δηλ. προσεκτικά με τα ιστορικά στοιχεία.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

25

Ο ρόλος των υποθέσεων (assumptions)

Προκειμένου να παρακάμψουμε την πολυπλοκότητα του πραγματικού κόσμου και να μελετήσουμε κάποιο φαινόμενο, χρησιμοποιούμε **υποθέσεις** μέσω των οποίων συγκεντρωνόμαστε στα ουσιώδη. Αφού κατανοήσουμε το φαινόμενο στον φανταστικό αυτό κόσμο, στην συνέχεια προεκτείνουμε στην πραγματικότητα.

Π.χ. για να μελετήσουμε το διεθνές εμπόριο υποθέτουμε ότι ο κόσμος αποτελείται από 2 χώρες που παράγουν 2 αγαθά.

Σημασία έχει να είμαστε προσεκτικοί στις υποθέσεις.

Συνήθης υπόθεση στα Οικονομικά: *ceteris paribus* (οι άλλοι παράγοντες δεν μεταβάλλονται).

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

26

Υποδείγματα (models)

Οικονομικά υποδείγματα: απλοποιήσεις της πραγματικότητας. Παραλείπουν πολλές λεπτομέρειες. Παρά όμως την έλλειψη ρεαλισμού, ή ακριβώς εξαιτίας της, η μελέτη των υποδειγμάτων βοηθά στην κατανόηση των οικονομικών σχέσεων. Τα υποδείγματα κατασκευάζονται με χρήση εξισώσεων – διαγραμμάτων.

Χρήσεις υποδειγμάτων: α) εξηγούν πως λειτουργεί η οικονομία, β) για την διατύπωση προβλέψεων, συνήθως του τύπου «αν ... τότε ...».

Η αξιολόγηση των υποδειγμάτων αφορά το πόσο καλά εξηγούν και προβλέπουν.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

27

Τεχνικές της Οικονομικής Ανάλυσης

Οικονομικά δεδομένα (statistics – data). Είναι δύο ειδών:

α) Χρονολογικές σειρές: δείχνουν πώς μια μεταβλητή κινείται διαχρονικά.

Π.χ. ας εξετάσουμε τον πληθυσμό Ελλάδας και Τουρκίας (σε χιλιάδες ατόμων).

Έτος 1980 1985 1990 1995 1999

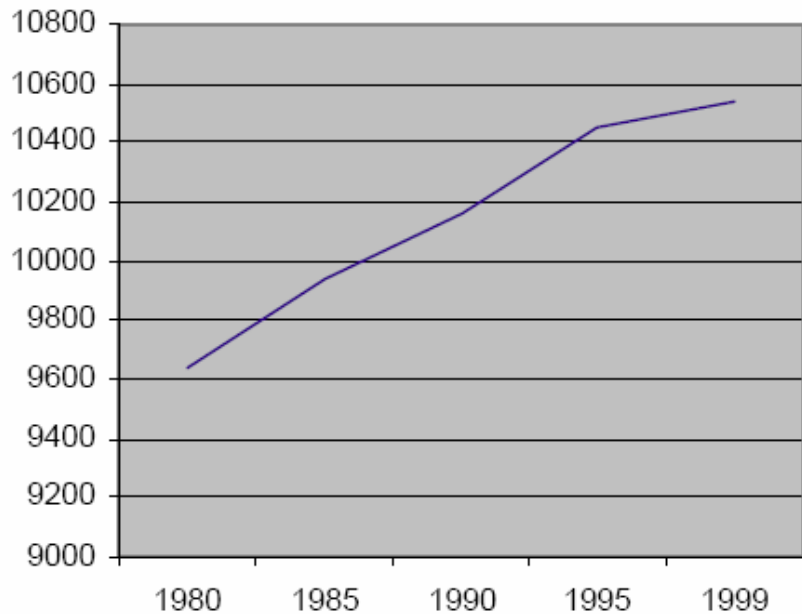
Ελλάδα 9643 9934 10160 10454 10534

Τουρκία 44472 50231 56098 61644 65819

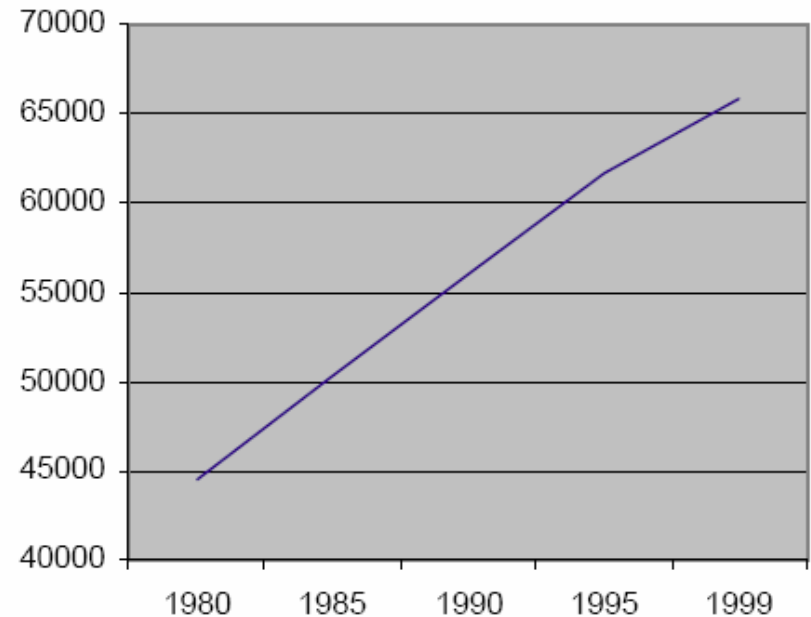
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

28

Ελλάδα

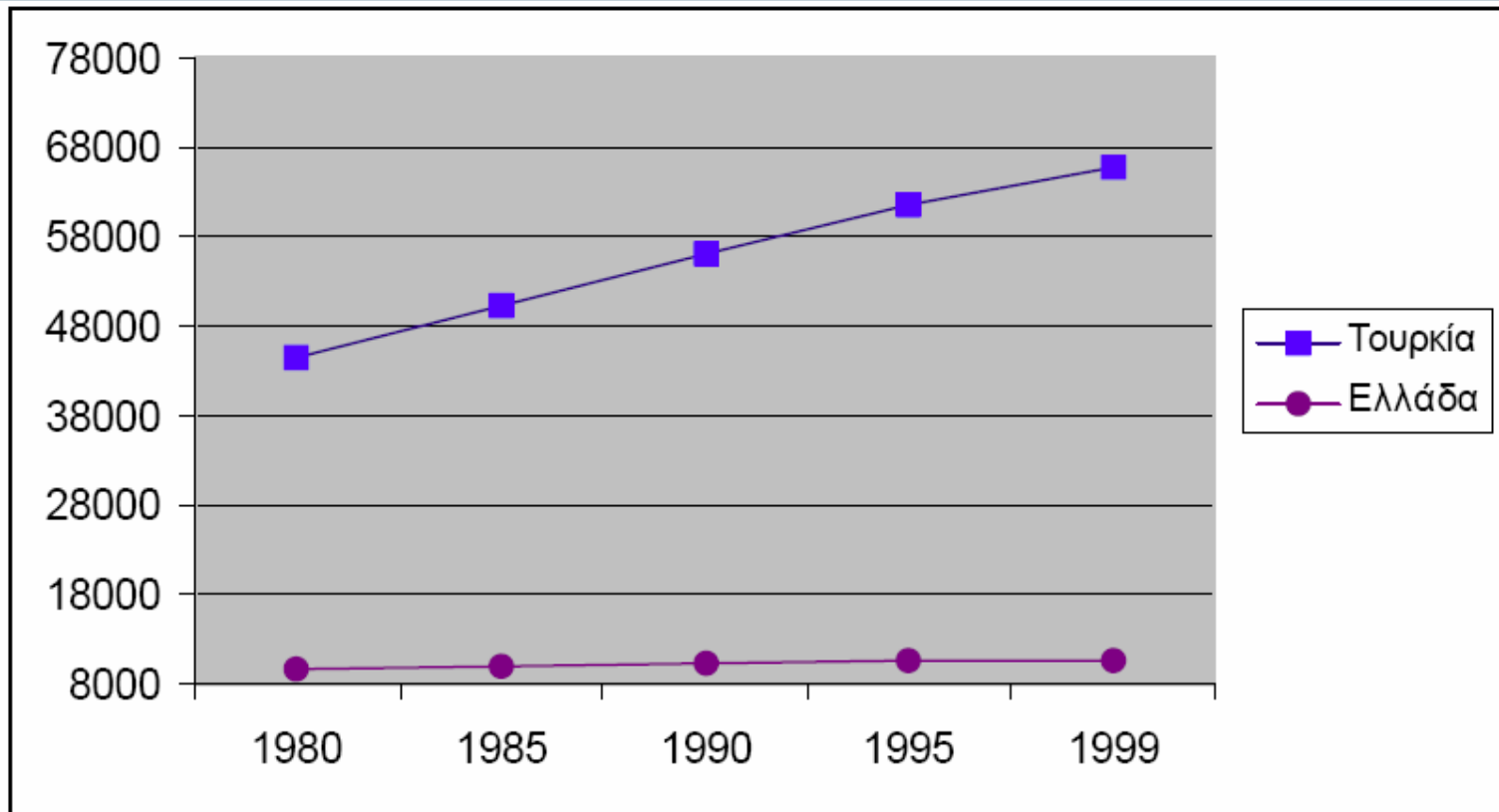

Τουρκία

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

29

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

30

β) Διαστρωματικά στοιχεία: δείχνουν πώς μια μεταβλητή παίρνει διαφορετικές τιμές για διαφορετικές ομάδες σε μια δεδομένη στιγμή.

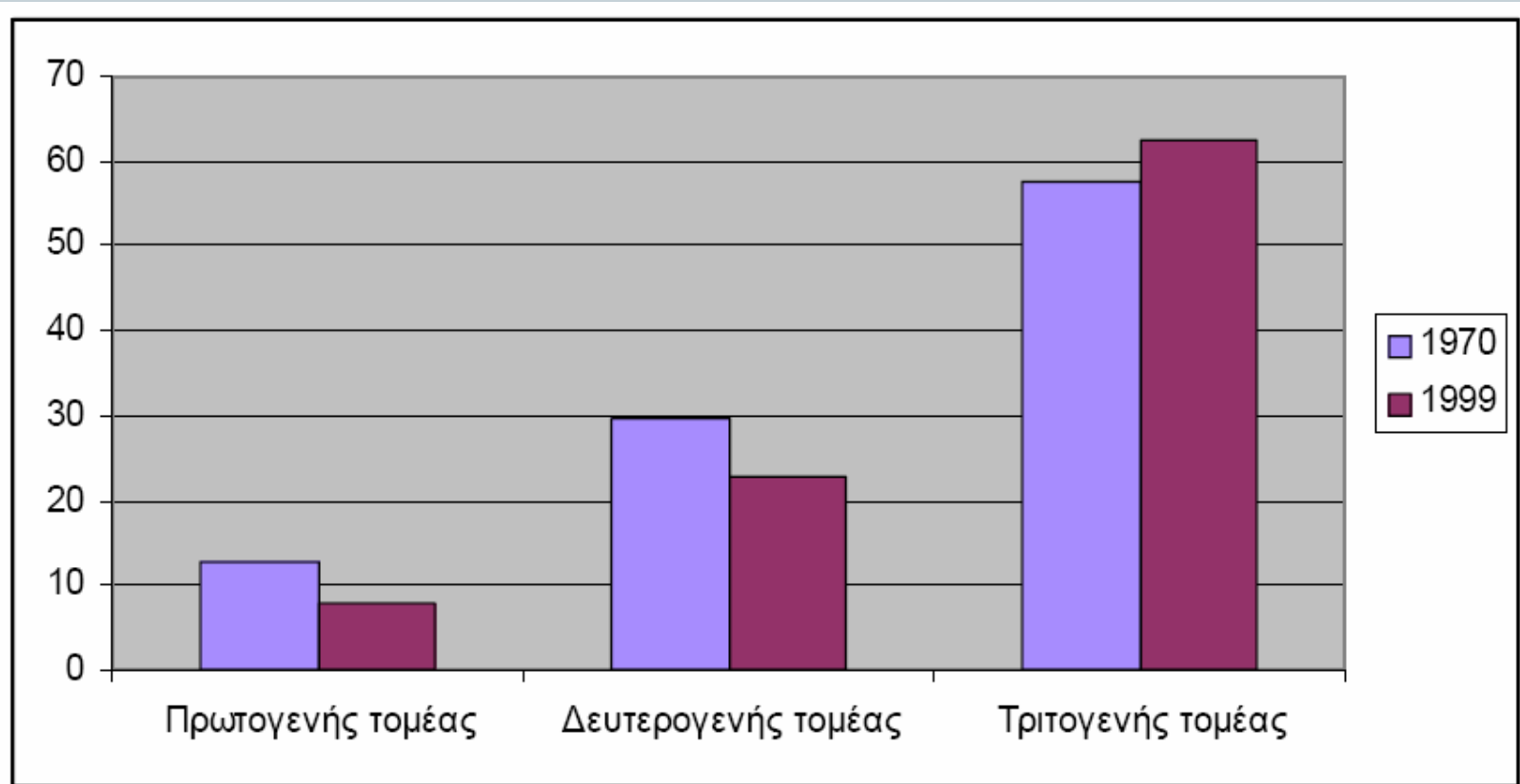
Σύνθεση του ΑΕΠ της Ελλάδας (%)

1970 1999

<u>Πρωτογενής τομέας</u>	<u>12,6</u>	<u>7,7</u>
<u>Δευτερογενής τομέας</u>	<u>29,7</u>	<u>22,8</u>
<u>Τριτογενής τομέας</u>	<u>57,7</u>	<u>62,5</u>

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

31

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

32

Πραγματικές ή ονομαστικές τιμές

«Τα εισοδήματα έχουν αυξηθεί κατά 5% τον τελευταίο χρόνο» λέει η κυβέρνηση.

«Το βιοτικό επίπεδο έχει χειροτερεύσει» λέει η αντιπολίτευση.

Είναι συχνό φαινόμενο να γίνεται κακή χρήση των στατιστικών στοιχείων ανάλογα με το μήνυμα που θέλει να δώσει κάποιος.

Ονομαστικές τιμές: αξίες σε τρέχουσες τιμές. Π.χ. αν το εισόδημά μου ήταν 100 € την εβδομάδα και τώρα είναι 105 €, το εισόδημά μου σε ονομαστικές τιμές έχει αυξηθεί κατά 5%. Αν όμως οι τιμές έχουν αυξηθεί κατά 8%; Με την 5% αύξηση στην πραγματικότητα αγοράζω 3% λιγότερα αγαθά. Άρα ο πραγματικός μου μισθός μειώθηκε κατά 3%.

Πραγματική μεταβολή = ονομαστική μεταβολή - πληθωρισμός

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

33

Η χρονική περίοδος αναφοράς

«Μεταξύ 1999-2002 το πραγματικό ΑΕΠ αυξάνεται με ρυθμούς μεγαλύτερους από 3%» λέει η κυβέρνηση.

«Μεταξύ 1989-1999 το πραγματικό ΑΕΠ αυξάνεται με ρυθμό μόνο 1,8%» λέει η αντιπολίτευση.

Πάλι και τα δύο είναι σωστά αλλά αγνοούν κάποιες περιόδους

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

34

Αριθμοδείκτες

Τα στοιχεία χρονολογικών σειρών συχνά εκφράζονται με αριθμοδείκτες.
Δείκτης Παραγωγής (1993 = 100)

	1998	1999	2000	2001
Ορυχεία	107,3	100,6	114,7	112,7
Βιομηχανία	107,7	108,4	115	116,9

Κάποιο έτος επιλέγεται ως έτος βάσης και λαμβάνει τιμή 100 (το 1993 στο παράδειγμα). Η παραγωγή των άλλων ετών εκφράζεται με βάση την ποσοστιαία μεταβολή από το 100. Για το 2000 ο δείκτης της Βιομηχανίας ήταν 115. Αυτό σημαίνει ότι η βιομηχανική παραγωγή το 2000 ήταν 15% μεγαλύτερη από το 1993.

Με τους αριθμοδείκτες **διακρίνουμε εύκολα τις αυξομειώσεις και κάνουμε συγκρίσεις**. Π.χ. μεταξύ 2000-2001 ο Δείκτης των Ορυχείων μειώθηκε. Επίσης μπορούμε να **συγκρίνουμε δύο διαφορετικές χρονολογικές σειρές**. Π.χ. Βιομηχανία – Ορυχεία.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

35

Ποσοστιαίες μεταβολές

Για να δούμε τις ποσοστιαίες μεταβολές από χρόνο σε χρόνο χρησιμοποιούμε τον τύπο:

$$\frac{\Delta t - \Delta t - 1}{\Delta t} \cdot 100$$

όπου Δt ο δείκτης του έτους που μας ενδιαφέρει και $\Delta t - 1$ του προηγούμενου.

Π.χ. Βιομηχανία 2000-2001: $\frac{116,9 - 115}{115} \cdot 100 = 1,7\%$ αύξηση

Δείκτες τιμών

Ίσως ο γνωστότερος είναι ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ). Οι ποσοστιαίες μεταβολές του ΔΤΚ από χρόνο σε χρόνο είναι ο ρυθμός πληθωρισμού. Έτσι αν ο ΔΤΚ από 100 γίνει 110 σε ένα χρόνο αυτό σημαίνει ότι ο ρυθμός πληθωρισμού ήταν 10%.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

36

Η χρήση σταθμικών μέσων

Ο ΔΤΚ είναι ένας σταθμικός μέσος των τιμών πολλών προϊόντων. Με παρόμοιο τρόπο υπολογίζεται και ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής.

Ας πάρουμε την περίπτωση του ΑΕΠ ως σταθμικού μέσου 3 τομέων. Ας υποθέσουμε ότι το έτος βάσης (έτος 1) η παραγωγή του Πρωτογενούς Τομέα ήταν 1 εκατ. €, του Δευτερογενούς Τομέα 2 εκατ. € και του Τριτογενούς Τομέα 7 εκατ. €, άρα ΑΕΠ = 10 εκατ. €.

Κατασκευάζουμε σταθμίσεις με βάση την βαρύτητα του κάθε τομέα. Ο Τριτογενής έχει στάθμιση 0,7 γιατί παράγει 7/10 του συνόλου, ο Δευτερογενής 0,2 και ο Πρωτογενής 0,1. Στην συνέχεια πολλαπλασιάζουμε τον δείκτη κάθε τομέα με την αντίστοιχη στάθμιση και προσθέτουμε για να πάρουμε τον συνολικό δείκτη.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ, ΕΝΤΟΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

37

Τομέας	Στάθμιση	Έτος 1 Δείκτης	Έτος 2 Δείκτης	Δείκτηςx στάθμιση	Δείκτηςx στάθμιση
Πρωτογενής	0,1	100	130	10	13
Δευτερογενής	0,2	100	110	20	22
Τριτογενής	0,7	100	90	70	63
Σύνολο			100		98

Στο έτος 2 καταγράφονται αυξήσεις στον Πρωτογενή (30%) και στον Δευτερογενή (10%) Τομέα και μείωση στον Τριτογενή Τομέα (10%). Όμως ο συνολικός δείκτης εμφανίζει μείωση 2% γιατί έχει μεγάλη βαρύτητα ο Τριτογενής Τομέας.